

Posudek diplomové práce

Martin Lundák: Fenomén kuřáctví mezi armádou a civilním sektorem ve 20. století, Praha 2019, 111 s., diplomová práce na Ústavu českých dějin FF UK

S diplomovou prací Martina Lundáka jsem byl seznamován postupně. Již před několika lety jsem mohl sledovat autorovy první myšlenky k tématu a počáteční kroky v realizaci zvoleného diplomového námětu. Ten jsem považoval od první chvíle za zajímavý. Oponování výsledné diplomové práce jsem proto přijal s určitou zvědavostí: s jakým konečným výsledkem mě autor zkonfrontuje? Do jakého finálního bodu se dostaly první nápady a záměry?

Výsledné zpracování podle mého potvrzuje náročnost zvoleného tématu *kuřáctví*. Asi nejschůdnější cestou, jak se jej zhostit, bylo načrtnutí prvního příběhu jeho dějin ve zvoleném časovém období. Příběhu prvního, neboť autor se o žádnou jemu předcházející relevantní práci nemohl opřít. Z toho důvodu je tak konečný text v některých pasážích popisnou kompilací, což však nijak nedevaluje hodnotu díla. Nicméně zvolený postup zároveň historikovi záludně podsouvá kuřáctví jako nadčasový fenomén s jakousi neměnnou podstatou. V tomto ohledu si proto autorovi dovolím položit jednoduchou otázku – co je to vlastně ono *kuřáctví* v rámci jeho práce, respektive s kterým pracuje? Co je jeho podstatou, pokud nějakou má? Akt konzumace tabákových produktů? Či celý komplex dílčích praxí a norem s konzumací spojených? A je kuřáctví stejné pro konzumenty, představitele tabákového průmyslu, reklamní agentury i protikuřácké organizace? Při čtení předložené práce mě přitom několikrát napadlo, zda neuvažovat spíše o průběžně produkováných podobách kuřáctví... I když rozumím autorově rozhodnutí prezentovat *kuřáctví* jako fenomén, přece pro mě zůstává vlastně jevem rozmlženým. Jakoby v průběhu sledovaného období existovalo jakési *kuřáctví* vstupující tu do armádního, tu do civilního prostředí. Co ale uvažovat opačně i se zohledněním jeho aktérů? O kouření a jeho aspektech v průběhu doby a v různých prostředích, včetně medicínského, jež skutečně ono *kuřáctví* produkovaly?

Martin Lundák sestavil příběh v konečném vyznění věrohodný, přičemž je chvályhodné, že hned v úvodu práce reflektuje jazykové limity badatelského výstupu. Dílčí poznatky z československého, anglojazyčného či německého prostředí do sebe vlastně zapadají. Přesto se chci zvědavě zeptat, zda při rešerši literatury a pramenů nenarazil na jevy

či tendence z různých geografických či kulturních oblastí, jež by si odporovaly, byly v rámci komparace jedné časové vrstvy ve vzájemném napětí. V tomto ohledu se tedy jen pro potvrzení svého dojmu z četby optám, pro jaká geografická a/či kulturní prostředí je tato práce reprezentativní? Jinými slovy – o kom je předkládaný příběh?

Reflexe a otázky položené v předcházejících odstavcích souvisí právě s náročností zpracování zvoleného tématu, jež je jednoduché a „hmatatelné“ podle mého soudu jen zdánlivě. Nevím, s jakými dojmy a pocity Martin Lundák jednotlivé kapitoly a podkapitoly sepisoval, ale dovedu si představit, že autor mohl mít s formulací textu a jeho strukturováním místy potíže. Že se nejednalo vždy o jednoduchý proces. Samozřejmě se mohu mýlit, nicméně k tomuto názoru mě vede kromě jiného (z mého pohledu) určitá nejistota ohledně jasnosti formulace cíle práce. Vlastně nejjasněji je naformulován až v závěru textu – cílem práce mělo být zmapování vývoje fenomén kuřáctví se všemi podstatnými vlivy, jež v něm hrály roli.

V úvodu práce však podobně jednoznačné vyjádření chybí. Naopak je zde představeno několik dílčích otázek, jež hodlal autor v práci zodpovědět. Možná jsem nezachytil autorovu intenci, proto se pro pořádek chci zeptat: jaký je vztah mezi cílem práce coby zmapováním vývoje a zvolenými problémově orientovanými otázkami? A s tímto posléze souvisí má otázka, která se v případě této práce vyloženě nabízí, neboť by mohla podtrhnout atraktivitu a význam tématu – proč se vlastně tématem zabývat? Proč sledovat fenomén kuřáctví a o čem téma, respektive dílčí závěry a postřehy vypovídají? Nejsem samozřejmě autorem textu, ale možná na úplném začátku práce měla zaznít právě i tato otázka a následně odpověď, jež by napomohla vyznění diplomové práce. Ta by nakonec mohla být nejen zmapováním, ale současně i analýzou role a postavení moderního (válčícího) státu včetně jeho vztahu ke svým občanům. Práce Martina Lundáka totiž není v důsledku o ničem jiném, než o procesech organizace *kuřáctví* v prostředí moderního státu ze strany různých (kolektivních) aktérů sledujících vlastní zájmy, nicméně vždy ve státním prostoru. Popravdě za potenciálně nejnosnější pasáž textu považuji jednu z posledních o poklesu spotřeby kuřiva a zvyšování prevence šetřící státní kasu.

Martin Lundák nicméně prezentuje práci jako svého druhu přípravný text pro další bádání. V tomto ohledu (a snad i s přispěním tohoto posudku) práce jistě splnila svůj textový i mimotextový účel – předložena je práce se zajímavým tématem, během jejíhož zpracování si autor jistě ověřil možnosti, limity, obtíže při zpracování těkavého či mlhavého tématu, které chce navíc svůj čas. Ty mu snad poskytly potřebné zkušenosti pro další projekty.

Text je jinak napsán srozumitelně, má pochopitelnou strukturu, reflektuje své momentální možnosti, snaží se o vymezení cíle i formulaci výzkumných otázek. Proto jej doporučuji k úspěšné obhajobě a především jako motivaci a současně závazek autora k dalšímu výzkumu navrhuji hodnocení *výborně*.

V Praze 27. srpna 2019

PhDr. Jan Randák, Ph.D.